

Inspraakreactie SMZ e.o. inzake: 'Routekaart energieneutraal Zeist 2050 – Nieuwe energie voor Zeist'

Geachte leden van de commissie Ruimte, verantwoordelijk wethouder, overige aanwezigen,

1. Na de Raadsinformatiebijeenkomst voor de raad over het door Samen Duurzaam Zeist opgestelde 'Energieplan Zeist – Samen slim versnellen', dat overigens met ondersteuning van de gemeente, is dan thans de 'Routekaart energieneutraal Zeist 2050 – Nieuwe energie voor Zeist' aan de orde. Reeds ten tijde van de Raadsinformatiebijeenkomst over het: 'Energieplan Zeist' heeft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. een uitgebreide reactie op dat plan gegeven (zie in deze ook de Bijlage: 'Inspraakreactie SMZ e.o. Energieplan Zeist'). Alvorens op de: 'Routekaart Energieneutraal Zeist 2050' in te gaan wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. toch nog eerst een paar algemene opmerkingen maken, mede in relatie tot proces dat aan het opstellen van de: 'Routekaart Energieneutraal Zeist 2050' is voorafgegaan;

Algemeen en dan in bijzonder bijstelling hoofddoelstelling

2. Laat voorop worden gesteld dat door Stichting Milieuzorg Zeist e.o. alle inzet om in Zeist ook echt met de energietransitie meters te maken en daarmee m.b.t. aanpak klimaatproblematiek, wat toch het uiteindelijke doel van de beoogde energietransitie is, bijzonder wordt gewaardeerd. Dat er immers al in zo'n korte tijd na de bijeenkomst over het: 'Energieplan' de: 'Routekaart' ligt maakt o.i. toch duidelijk dat de urgentie om de klimaatproblematiek ook echt aan te pakken wordt ingezien, dat overigens voor zover de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat heeft begrepen mede in relatie tot het vaststellen van de beleidskaders voor de begroting voor 2020 en volgende jaren (zie in deze ook 'Kadernota 2020');
3. Wel blijft het natuurlijk jammer dat mede door de korte voorbereidingstijd er eigenlijk geen ruimte is geweest om de samenleving, m.u.v. diegenen die ook direct bij het 'Energieplan' waren betrokken, ook echt actief bij het opstellen van de Routekaart te betrekken, ook al aangezien we het dus wel met zijn allen moeten gaan doen;
4. Anderzijds wordt het ook duidelijk dat Zeist (lees: het College) kennelijk heeft besloten de doelstelling zoals deze t.a.v. klimaatneutraliteit in de 'Brede Milieuvisie' is vastgelegd, te weten een: 'Klimaatneutraal Zeist' in 2030', los te laten, althans uit te gaan van een energieneutraal Zeist in 2050, *of zoveel eerder als mogelijk*. Daarbij sluit men dan aan bij de doelstellingen Rijk en daarvan afgeleid die van de Regio in het kader van de (nog in die zin op te stellen) 'Regionale Energie Strategie (RES)'. Zowel in het 'Raadsvoorstel Routekaart' als in de 'Routekaart 2050' zelf wordt dan nader ingegaan op de motivatie om het eerder als zodanig vastgestelde doel thans los te laten. Enerzijds wordt daarvoor een technische reden aangevoerd, namelijk dat er binnen Zeist overeenkomstig de huidige inzichten en regels (o.a. m.b.t. windenergie) onvoldoende duurzame energie zou kunnen worden opgewekt om aan vraag te kunnen voldoen, anderzijds redenen van meer maatschappelijk aard, namelijk dat zo ruimte ontstaat om nog een nader onderzoek te doen naar duurzame energiedragers (in kader o.a. 'Transitievisie Warmte (TVW)'), evenals met name ook met bewoners en bedrijven in gesprek te kunnen gaan over de beste energiemix voor Zeist;
5. Teneinde een en ander wel in een bepaald historisch perspectief te plaatsen wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. u toch nog kort meenemen naar een aantal mijlpalen:
 - Dat door de verbranding van fossiele brandstoffen er klimaatverandering zal optreden, evenals dat dat niet alleen voor natuur/aarde, maar ook voor de mensheid bepaalde gevolgen met zich mee zal brengen, is al lange tijd bekend. In jaren '80 van de vorige eeuw stond dat ook wel bekend als het zogenaamde: 'Broeikaseffect' en gezien verwachte gevolgen is begin jaren '90 toen ook aan de gemeente door

Milieudefensie - overigens in overleg met de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. - het verzoek gedaan om zich aan te sluiten bij het zogenaamde: 'Klimaatverbond'. Dat is toen door de gemeente afgewezen, aangezien dat een te grote impact op o.a. de automobilititeit met zich mee zou brengen;

- Dat neemt niet weg dat in het kader van diverse Milieubeleidsplannen wel degelijk ook aan het thema Klimaat/-verandering bijzondere aandacht is gegeven, zij het o.i. niet altijd met de urgentie waarop dit thema thans aan de orde wordt gesteld. Wel heeft de gemeente reeds in 2012 de zogenaamde: 'Routekaar 2050' gepresenteerd (zie in deze ook de: 'Routekaart Zeist Klimaatneutraal 2050 (ODRU, 2012)'), met dus toen als tussendoel 20% reductie van de CO2 in 2020 (t.o.v. 2010)¹. Onduidelijk is dan of dat doel ook is of beter wordt gehaald, evenals hoe dat dan precies in relatie staat tot doelen zoals deze thans in 'Routekaart Energieneutraal Zeist 2050 – Nieuwe energie in Zeist' worden aangegeven²;
- Dan is dus ten tijde van de opstelling van de: 'Brede Milieuvisie' de vaststelling van het toen voorliggende concept door het College meer dan een jaar aangehouden, althans als dat goed in de herinnering zit, aangezien de op dat moment verantwoordelijke wethouder de ambities om in 2030 als Zeist klimaatneutraal te zijn te ambitieus vond. Dat terwijl vrijwel alle gemeenten in de Regio dus de ambitie hebben om in 2030 of 2035 klimaatneutraal te zijn, evenals daar reeds vele acties voor hebben opgezet, zoals o.a. de gemeente Utrechtse Heuvelrug alwaar na gezamenlijk spelen klimaatspel o.a. klimaatdoetafels zijn opgezet, evenals in Utrecht al een start is gemaakt, althans opstart pilots, om tot gasloze wijken te komen (o.a. in de wijk Overvecht-Noord)³. Dat toen uiteindelijk de wethouder toch in doel: 'Klimaatneutraal in 2030' is meegegaan, kan o.i. dan ook voor Zeist als historische mijlpaal worden gezien;

6. Vanuit het geschetste historische perspectief blijft het voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dan toch de vraag, ook gezien de urgentie (zie in deze met name ook laatste rapport IPPC), waarom Zeist dan teruggaat naar de reeds veel eerder in die zin vastgestelde doelstelling, terwijl dus nu uit alle onderzoeken steeds duidelijker naar voren komt dat we wat betreft gevolgen van de klimaatverandering de zogenaamde 'Planetary boundaries' eigenlijk al hebben bereikt, zo niet overschreden, zodat eigenlijk geen tijd rest om nu echt in actie te komen (zie in deze ook de aan het einde van de reactie toegevoegde figuur). Ook bij 1.5 graden temperatuurverhoging zullen er immers aanzienlijke effecten optreden. Daar komt o.i. bij, maar daar kun je van mening over verschillen, dat als je doelen verder naar achteren schuift mensen wellicht zullen denken dat de urgentie kennelijk toch niet zo hoog is, tenzij je natuurlijk heel goed weet te motiveren waarom je doelen voor je uit schuift.

Verder en dat is belangrijker kan nu juist o.i. heel veel bereikt worden door een (voor sommige mensen wellicht radicale) gedragsverandering, namelijk door een algehele verandering van de 'life style' die inderdaad meer is gericht op het wel-zijn van de aarde als geheel en dus ook de mens dan op wel-vaart (dus van 'ego-' naar 'eco-bewustzijn'). Dat dit thema veel verder reikt dan alleen de energietransitie, maar feitelijk samenhangt met hoe we met zijn allen de samenleving willen inrichten en daarbij tevens met economische groei omgaan zal ook duidelijk zijn. Ook in het kader van diverse informatieavonden over het: 'Regionale Economische Programma (PEP)' is hierover al een paar keer gesproken en in die zin zouden we dus o.i. - op basis van een

¹ Overigens is in de: 'Uitvoeringsagenda' van de 'Brede Milieuvisie' als tussendoel voor 2020 30% CO2 reductie t.o.v. 2010 opgenomen.

² Zie in deze overigens ook Uitspraak in de: 'Klimaatzaak' van Urgenda met als tussendoel 25% reductie CO2 in 2020 (t.o.v. 1990), zij het dat door de Staat daartegen wel cassatie is aangetekend.

³ Overigens wordt nu juist vanavond al dan niet toevallig een informatiebijeenkomst in de bibliotheek over 'Afscheid van aardgas' door Mijn groene huis georganiseerd.

- (her)bezinning - onze levenswijze meer in harmonie met de aarde en (in die zin) ook onze medemens moeten brengen, dus binnen de ruimte die planeet biedt (vergelijk ook 'Living Planet Index' en waaruit naar voren komt dat thans de 'ecologische footprint' in westen de draagkracht aarde (ongeveer) drie keer overschrijdt)⁴;
7. Juist ook gezien de rijke groene omgeving die Zeist kent met zijn vele natuurparels en (groene) monumenten, evenals een samenleving waar letterlijk muziek en kunst in zit én ook een aantal (binnen regio unieke) beweging(en) waar het samenwerken aan duurzame doelen centraal staat, zoals dus Samen Duurzaam Zeist en ook deelnemers Impact Event Duurzaamheid Zeist, inclusief het Manifest, zijn er o.i. juist in Zeist vele kansen om in harmonie met de natuur/aarde leven⁵;
 8. Daar komt dan nog bij dat recent de provincie Utrecht in haar: 'Coalitieakkoord 2019 – 2023 – Nieuwe energie in Utrecht' heeft aangegeven voor klimaatneutraliteit in 2040 te willen gaan, dus blijft het ook in die zin voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. onduidelijk waarom Zeist dat zich toch als groene gemeente profileert, dan voor een minder ambitieus doel gaat;
 9. Dus wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. juist ook gezien de ambitie die Zeist als groene en duurzame gemeente toch wil uitstralen de gemeenteraad dringend verzoeken zich nog eens te (her)bezinnen, alvorens als gemeente tot het bijstellen van het doel 'Klimaatneutraal in 2030' naar 'Energie neutraal in 2050' overgaat, maar in plaats daarvan het enthousiasme van de wethouder(s) en alle betrokkenen juist als vlieg wiel te gebruiken om de met de 'Routekaart' beoogde (her)nieuw(bar)e energie door de gehele samenleving van Zeist te laten stromen (vergelijk ook: de 'Energieke samenleving (PBL, 2012)');

De Route (zie voor iconographic ook de: 'Routekaart', Bijlage 1: 'Visualisatie van de route', pag. 28)

10. In de 'Routekaart' wordt dan aangegeven dat er in Zeist naar verwachting bij een reductie van 50 (of 52 %) van de energievraag door besparing en aanpassing gedrag (zie wederom: 'Trias Energetica') waarschijnlijk onvoldoende mogelijkheden binnen haar grondgebied zijn om duurzame energie op te wekken, tenzij er innovaties beschikbaar komen (zie ook: 'Routekaart', Fig.: 'Potentie duurzame energie t.o.v. verwachte energievraag in 2050', pag. 09 en ook Fig. 'Route naar energieneutraal', pag. 10);
11. In haar reactie ten tijde Raadsinformatiebijeenkomst over het 'Energieplan' is toen door de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. naar voren gebracht dat dat in potentie wel mogelijk zou zijn (zie in deze ook het 'Energieplan', Fig. 6: 'Mogelijke energiemix voor Zeist', pag. 17, zij het dat daarbij natuurlijk nog geen rekening is gehouden met (bepaalde) omgevingsfactoren, etc.), maar mogelijk ziet zij dat toch verkeerd, ook gezien reacties betrokken ambtenaren na afloop bijeenkomst en de betreffende figuren in de 'Routekaart' op de pag. 9 en 10. Maar goed de gegeven cijfers zouden om juiste conclusies te kunnen trekken natuurlijk wel moeten kloppen;
12. Bij dit alles kan dan nog wel worden aangetekend dat 'Energie neutraal' nog niet volledig 'Klimaatneutraal' betekent, aangezien daarbij dan feitelijk ook alle productieprocessen, etc., zouden moeten worden meegenomen (zie in deze overigens het: 'Energieplan Zeist', Hoofdstuk 3: 'De opgave van de energietransitie', Inleiding, evenals de: 'Routekaart', Inleiding)⁶. Ook wat dat laatste betreft liggen er natuurlijk vele uitdagingen/kansen in de samenleving, namelijk om met zijn allen tot een circulaire

⁴ Zie in deze overigens ook de 'Sustainable Development Goals' van de Verenigde Naties.

⁵ Zie in deze overigens o.a. de publicatie: 'Zeist in balans (SMZ e.o., 1990).

⁶ Zie in deze overigens ook het boek: 'De verborgen impact (Porcelijn, B., 2016), evenals 'Top 10 milieubelasting van de gemiddelde consument (CE Delft, 2018).

economie over te gaan, hetgeen de belangrijkste uitdaging is van pijler 2: 'Circulaire economie' uit de: 'Brede Milieuvisie';

13. Daarnaast kan de beoogde energietransitie, hoe belangrijk ook, natuurlijk ook bepaalde effecten op andere waarden met zich meebrengen, dus in die zin is het goed deze altijd in samenhang met die andere waarden en dus ook andere pijlers van de 'Brede Milieuvisie' te bezien, dus daar op een integrale wijze naar te kijken. Wat betreft die integraliteit acht de Stichting het dan nog steeds van groot belang dat er een gemeentebrede 'Energievisie' wordt opgesteld, inclusief ook een kansenkaart (vergelijk wederom: 'Energievisie Eiland van Schalkwijk'), aangezien je zo ook mogelijke synergie-effecten tussen verschillende opties veel beter in beeld kunt brengen (vergelijk bijvoorbeeld ook 'Lombok Next') en dus ook kansen op versnelling. Dat ook in relatie tot de nog op te stellen 'Omgevingsvisie', die gelukkig in de 'Routekaart' wel wordt aangehaald;
14. In ieder geval deelt de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. wel ook de algemene uitgangspunten en waarden als kompas, zoals deze in de 'Routekaart', Hoofdstuk 2.3 'Uitgangspunten en waarden als kompas' worden aangegeven, zoals het uitgangspunt dat de energietransitie van ons allemaal is, dat deze haalbaar en betaalbaar moet zijn, evenals dat we slim verduurzamen en dat doen vanuit een open en lerende houding;

Actielijnen per thema

15. Dan liggen er binnen de samenleving vele kansen, waarvan niet alleen in 'Energieplan' zelf een overzicht is gegeven (zie in deze ook het: 'Energieplan', Hoofdstuk 4: 'Meters maken: Wat doen we al in Zeist'), maar dus ook in de in de 'Routekaart' per thema gegeven actielijnen. Op zich kan de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. de per thema gegeven actielijnen, dus die m.b.t.:
 - Warme wijken;
 - Duurzame mobiliteit;
 - Groene bedrijven;
 - Duurzame energie en opwek;
 - Het Goede Voorbeeld gemeentelijke organisatie,
 allen van harte ondersteunen. Met de gegeven per thema gegeven acties kunnen zo ook echt meters naar een klimaatneutraal Zeist worden gezet en de vele mogelijkheden en dus kansen om klimaatverandering ook echt effectief te kunnen aanpakken worden 'verzilverd'⁷;
16. Wel is het hierbij steeds de vraag hoe wij bepaalde doelen dan ook daadwerkelijk gaan bereiken. Zo was om maar een voorbeeld te noemen ook in nota bene 1987 de inzet van de gemeente al om op basis van het: 'Beleidskader fonds energiebesparing' de binnen het gemeentelijk apparaat gebruikte fossiele energie sterk te reduceren (zie in deze ook het 'Rv Beleidskader fonds energiebesparing (Zeist, 1987)'), waarvan het toch onduidelijk is wat daarvan uiteindelijk terecht is gekomen. Hetgeen overigens wel voor meer thema's op gebied duurzaamheid geldt (zie in deze o.a. ook het onderzoek van de Rekenkamer: 'Duurzaam verder (Rekenkamer, 2014)' met ook duidelijke aanbevelingen, zoals oprichten 'duurzaamheidswerkplaats', etc.). Dus in die zin goed als we samen ook echt op basis evaluatie opgedane ervaringen een lerende organisatie worden (zie dus overigens de 'Routekaart', Hoofdstuk 2.3: 'Uitgangspunten en waarden als kompas')⁸;
17. Natuurlijk door monitoring kun je diverse maatregelen evalueren, hetgeen dan tot een tweejaarlijkse bijstelling van de 'Routekaart' kan leiden, maar de vraag is wel of er voor

⁷ Zie wat betreft de vele mogelijkheden en dus kansen om klimaatverandering effectief te kunnen aanpakken overigens ook o.a. het boek: 'Drawdown (Paul Hawken, 2017)', evenals diverse publicaties Urgenda, etc., etc.

⁸ Zie in deze o.a. het boek: 'Omwenteling (Rotmans, J, 2017)'

- gewenste transitie(s) niet toch gewoon ook een grotere projectorganisatie zou moeten worden opgericht (vergelijk ook de WOM), die dan samen met natuurlijk Samen Duurzaam Zeist, het Groene Huis, het Groene bedrijf en ook bedrijven betrokken bij Impact Duurzaam Zeist event/ Manifest op basis van een breed gedragen 'Lokaal Klimaatakkoord', waarbij ook wijkorganisaties, etc., zich kunnen aansluiten, tot actie overgaat, daarbij uiteraard aansluitend bij de energie die in die zin al in de samenleving aanwezig is (vergelijk ook vele bewoners- en wijkinitiatieven die er gelukkig al zijn);
18. Wat betreft de eventuele kansen ziet de Stichting bijvoorbeeld veel in ontwikkelen van een integraal energielandschap ter plaatse en in omgeving A-28, met dus een dak van zonnepanelen boven A-28, evenals op flats Vollenhoven⁹. Daarbij zou ook bijvoorbeeld kunnen worden gekeken of daar op bepaalde plekken plaatsing windmolens mogelijk is, zoals op/nabij bedrijventerrein Dijnseburg, zij het wel op een schaal passend bij omgeving en ook rekening houdend met eventuele gevolgen voor de natuur en ook mensen, evenals kansen restwarmte, zoals deze bijvoorbeeld bij de computers CNA vrijkomt, bedrijven bedrijventerrein Dijnseburg, etc.;
19. Vergelijkbare mogelijkheden ziet zij ook bij Den Dolder, waar behalve restwarmte Remia ook kan worden gekeken of warmte die vrij komt bij composteren (op het bedrijventerrein Fornhese) veel optimaler zou kunnen worden gebruikt dan thans het geval is, zoals mogelijke productie biogas;
20. Ook zou kunnen worden gekeken hoe bijvoorbeeld de groene reststromen die in Zeist sowieso vrijkomen in die zin veel beter zijn te gebruiken, daarbij uiteraard wel ook rekening houdend met de gevolgen voor de natuur en in het bijzonder ook de bodemvruchtbaarheid, evenals de mogelijkheden tot cascadering, maar ook hier liggen o.i. wel degelijk mogelijkheden zonder daarbij tot verbranding over te gaan, bijvoorbeeld door deze in te zetten in zogenaamde 'biomeilers';
21. Wat betreft het voorstel voor het plaatsen van zonnepanelen in het open landschap (zogenaamde zonnevelden) en met name ook windmolens in bossen maakt de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. daarbij wel bij voorbaat een (groot) voorbehoud. O.i. zouden bij plaatsen zonnepanelen allereerst de zogenaamde 'Energiladder' moeten worden gevolgd, dus eerst op daken, alvorens de in het kwetsbare landschap worden geplaatst. Voor zover dan aan het plaatsen van zonnepanelen in het landschap niet kan worden ontkomen, maar zie wat dit betreft wederom de kansen die energiebesparing biedt, dan zou ook daarbij zorgvuldig rekening moeten worden gehouden met aanwezige waarden natuur, landschap en cultuurhistorie (zie ook uitgangspunt 'Brede Milieuisie' m.b.t. 'Natuurinclusief ontwerpen' en in het bijzonder ook de: 'Checklist natuurwaarden bij zonne-energie', evenals de publicatie: 'Ergielandschappen (ARK, 2014)').
- Wat betreft het plaatsen van windmolens in de bossen maakt de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. een nog groter voorbehoud. We kennen in Nederland maar 13 % natuur, waar ook nog aan vele andere doelen tegemoet wordt gekomen, dus is het o.i. een hoog goed, nog afgezien van effecten windmolens op aanwezige natuurwaarden, in deze gebieden ook echt de natuur de natuur te laten.
- In ieder geval dus wel goed dat men wat betreft grootschalige duurzame elektriciteitsopwek, zoals dus met zon en wind, evenals ook warmtebronnen (zoals dus geothermie, biomassa, etc.), samen met de samenleving tot een afwegingskader wil komen, teneinde zo tot het inzicht te kunnen komen in welke mate deze bronnen in Zeist toepasbaar zijn en met name ook hoe dat dan als daar plek voor blijkt te zijn op een

⁹ Overigens is in kader ideeënwedstrijd een duurzame handdruk van de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. door bewoner al eens idee geopperd om flat Vollenhove vol te leggen met zonnepanelen. maar is het daar voor zover bekend nooit van gekomen.

zorgvuldige wijze kan. Eigenlijk zou dat ook voor energieopslag moeten gelden, zoals o.a. waterstof, tenzij met kleinschalige oplossing zou kunnen worden volstaan;

Randvoorwaarden

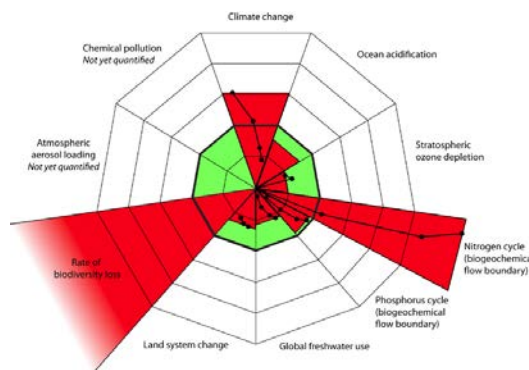
22. Zoals hiervoor reeds aangegeven is een goede onderlinge afstemming op basis van een integrale en samen gedragen visie o.i. essentieel, zodat iedereen in de samenleving ook echt dezelfde kant op kijkt, ondanks wellicht een verschil in inzicht hoe samen het uiteindelijke doel te bereiken;
23. Laat het verder ook duidelijk zijn dat óók de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er natuurlijk geen voorstander van is dat je nu maatregelen gaat uitvoeren die contraproductief werken, dus die bijvoorbeeld leiden tot extra gebruik van niet-duurzame energie en in die zin dus juist leidt tot extra uitstoot CO₂, etc.. Maar juist dan is het o.i. de uitdaging naar innovatieve, dus slimme oplossingen te zoeken waarbij wel aan alle voorwaarden wordt voldaan;
24. Verder dus goed samen met de samenleving tot een echt integraal 'Afwegings- of Beoordelingskader' te komen, bijvoorbeeld ook in relatie tot de 'Omgevingsvisie' (vergelijk ook ideeën omtrent beoordelingskader 'REP')¹⁰;
25. Teneinde beoogde versnelling ook echt te kunnen bereiken zou het o.i. dus goed zijn als ook een echte projectorganisatie wordt opgericht waarin dan alle mogelijke 'stakeholders', dus inclusief de gemeente, zijn vertegenwoordigd (vergelijk ook de WOM);

Conclusie

26. De Stichting wil er voor pleiten gezien de grote urgentie toch vooralsnog vast te houden aan het eerder in het kader van de 'Brede Milieu Visie' vastgestelde doel om in 2030 klimaatneutraal te zijn. Dat ook om het enthousiasme in de samenleving vast te houden, evenals aangezien in die zin nog vele onderzoeken lopen, zoals naar kansen van geothermie en mogelijk ook waterstof, ook al is dat laatste dan geen bron;
27. Voorliggende 'Routekaart' maakt duidelijk dat er vele kansen zijn, waarbij het er nu om gaat deze ook in echte meters om te zetten. Teneinde dat te waarborgen zou het goed zijn als in die zin ook een echte projectorganisatie wordt opgezet, tenminste als deze er nog niet is, waarbij samen met alle partners ook echt koers wordt gezet naar doel om in 2030 als voorbeeldgemeente Energie/klimaatneutraal te zijn (vergelijk bijvoorbeeld ook Texel). De aarde en al haar bewoners zullen u daar dankbaar voor zijn!

Patrick Greeven

Planetary Boundaries (Rockström, 2009)

¹⁰ Vergelijk overigens ook: 'Leefomgevingstoets omgevingsvisie Zuid Holland'

Bijlage: 'Inspraakreactie Stichting Milieuzorg Zeist e.o. op 'Energieplan Zeist – Samen slim versnellen'

Geachte leden gemeenteraad, vertegenwoordigers Pijler 1 Samen Duurzaam Zeist, overige aanwezigen,

1. Op 15 januari 2019 is door de vertegenwoordigers van Samen Duurzaam Zeist Pijler 1 aan de gemeente het: 'Energieplan Zeist – Samen slim versnellen' aangeboden, inclusief ook een zogenaamde: 'Oplegnotitie';
2. Voor zover de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat heeft begrepen is er thans een open dialoog over het 'Energieplan' met leden van de gemeenteraad, dat ook aangezien er geen raadsvoorstel is m.b.t. de (politieke) status van het plan, evenals het vervolg, namelijk het opstellen van een 'Routekaart'. In die zin geeft de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. gaarne een reactie op het rapport, dat dus met name ook met het oog op dat vervolg;
3. Voor de goede orde is het goed te melden dat een vertegenwoordiger van de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. participeert binnen Pijler 1, maar deze - die helaas vanavond niet aanwezig kan zijn – heeft niet de zogenaamde 'Oplegnotitie' mede ondertekend;
4. Eerst zal toch nog kort worden ingegaan op het planproces, waarna een inhoudelijke reactie zal worden gegeven;

Planproces

5. De basis voor het voorliggende: 'Energieplan' ligt dan met name in de doelstelling zoals deze in de: 'Brede Milieuvisie (BMV) (Zeist, 2016)', evenals het: 'Uitvoeringsplan Brede Milieuvisie (Zeist, 2017)', in Pijler 1 is opgenomen, te weten een: '*Klimaatneutraal Zeist in 2030 op eigen grondgebied*';
6. Zoals u bekend is n.a.v. met name het: 'Uitvoeringsplan Brede Milieuvisie' door een aantal burgers in nauwe samenwerking met de gemeente de netwerkorganisatie Samen Duurzaam Zeist in het leven geroepen. In die netwerkorganisatie staan dan een viertal pijlers centraal die de basis vormen van de Brede Milieuvisie en ook logischerwijs het Uitvoeringsplan. Pijler 1 richt zich daarbij dus met name op een klimaatneutraal Zeist in 2030 en een van die werkgroepen die onder die pijler vallen heeft zich dus met name gericht op het opstellen van het: 'Energieplan'. Dat dan mede n.a.v. de dialoog in het raad tijdens de vorige raadsperiode m.b.t. het al dan niet meewerken van de realisatie van een houtenergiecentrale binnen de gemeente Zeist, dus met het oog om zo tot een meer integrale visie m.b.t. duurzame energie te kunnen komen en dus ook op basis daarvan tot zorgvuldig afgewogen keuzen;
7. Hierbij zij dan wel aangetekend dat ten tijde van het opstellen van de Brede Milieuvisie er door de Samenwerkingverband Energie(k) Zeist (SEZ) reeds op basis Coalitieakkoord van de vorige gemeenteraad een aanvang met het verduurzamen 3000 woningen was gemaakt, hetgeen dus later Mijn groene huis is geworden. Daarnaast heeft de gemeente ook toen al door het CE Delft een 'Energierapport' laten opstellen, met dus met name ook een indicatie voor de opgave waar we in Zeist m.b.t. het klimaatneutraal worden met zijn allen voor staan (zie in deze ook het rapport: 'Klimaatneutraal Zeist (CE Delft, 2017)'). Dat dan nog even los van de zogenaamde 'Routekaart Zeist Klimaatneutraal 2050' zoals deze ook al eerder (in 2012) door de ODRU is opgesteld¹¹;
8. Door de werkgroep die zich met het opstellen van het: 'Energieplan' heeft bezig gehouden is dan het bureau Over Morgen gevraagd om niet alleen het proces te

¹¹ Overigens is in begin jaren negentig van de vorige eeuw door Milieudefensie aan de gemeente verzocht zich aan te sluiten bij het zogenaamde 'Klimaatverbond', aangezien ook toen al de problematiek van het zogenaamde broeikaseffect duidelijk was, maar heeft de gemeente toen besloten op voor haar moverende redenen niet toe te treden.

- begeleiden, maar ook in inhoudelijke zin voor de noodzakelijke input te zorgen. Zoals ook in het: 'Energieplan' aangegeven zijn daarbij de burgers op een tweetal momenten geconsulteerd, evenals hebben er ook een viertal sessies/bijeenkomst met de grotere bedrijven in Zeist plaatsgevonden (o.a. Triodosbank, WNF, Achmea, etc.). Op zich is dat natuurlijk mooi. Wel ziet de Stichting Milieuzorg Zeist het als een gemiste kans dat toen het Concept-Energieplan er eenmaal lag dat toen niet met d(i)e (betrokken) burgers is teruggekoppeld, ook vanuit het oogpunt van draagvlak, maar kennelijk was daar de tijd niet meer voor. Hopelijk gaat dat in het vervolg beter, want draagvlak voor te nemen maatregelen is o.i. essentieel (zie in deze in zekere zin ook hetgeen in de 'Oplegnotitie' onder aandachtspunt 1 m.b.t. het proces om tot een gedragen Energieplan te komen wordt opgemerkt);
9. Nadat het 'Energieplan' in concept gereed was, is dus vervolgens (wel) een poging ondernomen om met betrokkenen binnen Pijler 1 over het rapport tot consent te komen, hetgeen dus kennelijk net niet is gelukt. Het gevolg is geweest dat er alsnog door een aantal betrokkenen een 'Oplegnotitie' aan het 'Energieplan' is toegevoegd. In die 'Oplegnotitie' wordt dan met name aandacht gevraagd voor een drietal aspecten:
 - Het proces evalueren en er regels uit afleiden voor de inrichting van de volgende fase;
 - Het heroverwegen van de doelstelling: 'In 2030 klimaatneutraal op eigen grondgebied';
 - Duidelijke voorlichting geven aan inwoners over de effecten van energieopwekkende maatregelen vanuit verschillende perspectieven en over de timing van die maatregelen;
 10. Meer in het bijzonder staat na het: 'Klimaatakkoord van Parijs' (in 2015) de wereld gelukkig niet stil. Zo is op rijksniveau de vaststelling van een landelijk 'Klimaatakkoord' aan orde, dat dan op basis van de zogenaamde Klimaattafels. Ook door de provincie Utrecht is inmiddels een: 'Energieagenda 2016 - 2019 - Een klimaat voor energietransitie (Provincie Utrecht, 2016)' opgesteld. Tenslotte is de energieopgave waar we met zijn allen voor staan ook op regionaal niveau opgepakt in het kader van de zogenaamde: 'Regionale Energietransitie (RES)', dat als uitvloeisel van het nog vast te stellen landelijke 'Klimaatakkoord' waarvan de uitwerking dan met name op regionaal niveau is voorzien. Wat die 'Regionale Energietransitie' betreft ligt er inmiddels een regionale 'Energiescan' (zie ook het rapport: 'Energietransitie Regio U 10 – Een verkenning van energieverbruik en potenties (Quintel et al, 2018)'), met dus behalve een inzicht in de regionale opgave een per afzonderlijke gemeente opgesteld zogenaamd 'Energiepaspoort';

Inhoudelijke aspecten

11. Laat voorop worden gesteld dat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. aan de Werkgroep die het: 'Energieplan' samen met het bureau Over Morgen heeft opgesteld haar grote complimenten wil geven. Zoals we allen weten is de problematiek van de energietransitie uitermate complex waarbij je tussen de discussie(s) over windmolens, zonnevelden en met name ook biomassa- en houtenenergiecentrales (en kansen waterstof en thoriumcentrales), wat je daar ook mag van vinden, de wijde blik/koers op die duurzame toekomst moet kunnen zien te houden en volgens de Stichting is de Werkgroep daar uitstekend in geslaagd, juist ook door de nuanceringen zoals deze m.b.t. diverse relevante aspecten worden gegeven;
12. In het: 'Energieplan' wordt dan allereerst op basis van het huidige en toekomstige energieverbruik (in 2030) op basis van de zogenaamde 'Trias Energetica', ook al wordt dat niet als zodanig benoemd, een inschatting gemaakt van de besparingsmogelijkheden, zowel in technische zin, maar gelukkig ook wat betreft het

gedrag (in totaal 52 %), waarbij de kansen die een gedragsverandering (lees: bewustwording) kan bieden o.i. vooralsnog in het algemeen vaak worden onderschat (namelijk zo'n 30% (of toch nog meer ?)).

Vervolgens wordt dan aangegeven hoe de opgave die dan nog resteert duurzaam zou kunnen worden 'opgewekt', dus zowel door opwekking op basis zon, wind en/of biomassa, evenals door de kansen die aardwarmte/geothermie/restwarmte (van o.a. Remia/RWZI) binnen het Zeister grondgebied zouden kunnen bieden¹², ook al is wat betreft die laatste mogelijkheden nog veel onzeker, met name aangezien in die zin nog bepaalde onderzoeken lopen, waaronder het opstellen van een 'Warmtevisie' (m.b.t. uitfaseren aardgas in kader 'Klimaatakkoord').

Uiteindelijk komt men dan in het: 'Energieplan' tot de conclusie, althans zo interpreteert de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. dat, dat het mogelijk is om in 2030 klimaatneutraal te worden. Daarbij wordt dan wel uitgegaan van een bepaalde energiemix (zie in deze ook het: 'Energieplan, Fig. 6: 'Mogelijke energiemix voor Zeist'), mede in acht nemend de (ruimtelijke) mogelijkheden die er in die zin (in potentie) binnen Zeist zijn, zij het dat ook daarbij naar verwachting nog wel bepaalde keuzemogelijkheden openstaan, evenals uitgaande van de productie van windenergie van 4 10 MW windmolens op zee vanwege het aan Zeist door Rijkswaterstaat toegerekende elektrische stroomverbruik van de automobiliteit op de A-28.

Dat dit al met al dus een enorme transitieopgave zal zijn/worden zal ook voor iedereen duidelijk zijn, met dus zowel ruimtelijke als ook maatschappelijke consequenties (o.a. m.b.t. betaalbaarheid door bepaalde groepen bevolking);

13. Gelukkig wordt in het: 'Energieplan' aan de Marsroute (inclusief het opstellen van een 'Routekaart')¹³ én met name ook de vele initiatieven die er in de Zeister samenleving al zijn en waarbij met name ook Mijn groene Huis een belangrijke initiatiefrol speelt ruim aandacht gegeven, evenals ook de kansen om lopende projecten te intensiveren en de transitieopgave te versnellen. In die zin dus niets dan lof;
14. Wat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. wel eigenlijk mist, maar wellicht is het daar op dit moment dus nog te vroeg voor, is een (soort van) kansenkaart, zoals deze dus in zekere zin wel in de: 'Energiescan U 10' is opgenomen, althans wat bepaalde potenties betreft. Dat hangt dan vermoedelijk ook daar mee samen dat er geen tijd meer was om tot een goede afstemming met de overige pijlers uit de Brede Milieuvisie komen, dus die m.b.t. de: 'Circulaire economie' (Pijler 2), een: 'Levend netwerk van natuur, landschap en cultuurhistorie' (Pijler 3) én ook een: 'Gezonde leefomgeving' (Pijler 4), evenals ook met de burgers, maar zo had mogelijk toch meer inzicht kunnen ontstaan waar in die zin dan daadwerkelijk kansen liggen, behalve dus m.b.t. verduurzamen/isoleren huizen/bedrijfsgebouwen en ook plaatsen zonnepanelen op alle daken (vergelijk ook de zogenaamde: '(Constructieve) Zonneladder')¹⁴. In die zin zou wellicht een voorbeeld een de 'Energievisie' zoals deze indertijd (op initiatief Ad van Wijk) voor het Eiland van Schalkwijk is opgesteld kunnen worden genomen, zij het dat Zeist natuurlijk wel een heel ander gebied is;
15. Als we dan over kansen spreken liggen er natuurlijk veel kansen voor samenwerking, niet alleen binnen Zeist (vergelijk ook Samen Duurzaam Zeist), maar ook daarbuiten, want ook daar zijn inmiddels vele initiatieven opgestart (vergelijk o.a. BENG De Bilt en

¹² Eerder is wat betreft kansen zonne-energie al de mogelijkheid geopperd boven A-28 een zonnedak aan te leggen, mogelijk in combinatie afvangen fijnstof. Wellicht is hiervoor een innovatie-subsidie te krijgen.

¹³ Gelukkig is (o.a.) reeds in kader 'Uitvoeringsprogramma Maaltijd van Zeist' een financiële reservering opgenomen om gezamenlijk met de burgers de energietransitie waar we met zijn allen voor staan vorm te geven.

¹⁴ Vergelijk bijvoorbeeld ook de 100 voorstellen zoals deze in het recente boek: 'Drawdown (Hawken, P., 2019)' worden gedaan, ook al zullen zij niet allen direct voor Zeist toepasbaar zijn.

ook Heuvelrug Energie), waar we alleen maar van (elkaar) kunnen leren, maar waarschijnlijk gebeurt dat al. En wellicht kan dat dan leiden net als in De Bilt en Leusden tot een 'Lokaal Energie/Klimaat Akkoord';

16. Dan de 'Oplegnotitie'. Op zich kan de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zich wel herkennen in de zorgen die daaruit naar voren komen, zij het dat zij daar in voorkomende gevallen soms wel net iets anders tegenaan kijkt.

Wat betreft hetgeen uit aandachtspunt 1 naar voren komt, dus de kritische kanttekening m.b.t. het planproces, ook van het perspectief om daar van te leren, kan de Stichting dat zondermeer ondersteunen, zij het wel dat het o.i. een gemiste kans is (en blijft) dat het concept-Energieplan toch ook niet alvorens het aan de raad was aangeboden aan de (betrokkenen uit de) bevolking is voorgelegd, juist ook om draagvlak te kunnen genereren.

Dan zijn wij wat betreft aandachtspunt 2, namelijk het al dan niet vasthouden aan het doel (en dus opgave) voor een klimaatneutraal Zeist in 2030 binnen het eigen grondgebied, van mening dat gewoon aan dat doel zou moeten worden vastgehouden. Het zal duidelijk zijn dat we met zijn allen voor een grote transitieopgave staan, die in het kader van het 'Klimaatakkoord' door het Rijk ook over de regio's zal worden verdeeld, waarbij bijvoorbeeld de bouw van windmolens op zee al is meegeteld¹⁵. In die zin wil de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. er dus voor pleiten die opgave van een klimaatneutraal Zeist in 2030 niet los te laten, maar deze gewoon aan te houden, tenzij bijvoorbeeld op regionaal niveau in kader RES met andere gemeenten afspraken kunnen worden gemaakt over het opwekken van duurzame energie binnen die gemeente voor Zeist, die dan ook als zodanig zijn geborgd¹⁶.

Wat betreft het 3^e aandachtspunt, namelijk het al dan niet nemen van maatregelen gezien de stand van de techniek, kijkt de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. daar zo tegenaan dat hoe langer je wacht met het nemen van maatregelen hoe urgenter en groter de opgave dan later wordt, dat ook bezien vanuit het gegeven dat we nog maar zeer weinig ruimte hebben voor extra uitstoot CO₂, tenminste als we met zijn allen het doel van 1.5 C opwarming willen halen (zie ook diverse IPPC-rapporten en feitelijk ook recente doorrekening van het: 'Ontwerp-Klimaatakkoord' door het PBL: 'Analyse van het voorstel voor hoofdlijnen van het klimaatakkoord (PBL, 2019)'). Wel is het natuurlijk zo dat je bij te maken keuzen zorgvuldig rekening moet houden met huidige en mogelijke toekomstig vormen van duurzame energie, zoals dus o.a. waterstof, tenminste als dat duurzaam is geproduceerd, waarbij het wel zo is dat iedereen natuurlijk zondermeer alvast (vele) 'no-regret maatregelen' kan nemen, zoals isoleren, plaatsen zonnepanelen/ zonneboilers/heatpipes, evenals natuurlijk het aanpassen van het gedrag, zoals CV enkele graden lager zetten, overstap van auto naar (elektrische) deelfiets en OV, kopen duurzame streekproducten, etc. (zie verder ook hieronder onder aandachtspunt 18). Wellicht dus dat met name in het kader van de nog (samen met de bevolking) op te stellen 'Routekaart' hier meer inzicht in kan worden gegeven;

17. Meer in het bijzonder is de laatste tijd heel veel over het gebruik van met name biomassa en ook houtsnippers gezegd. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is van mening

¹⁵ Wat het hierbij overigens wel weer complex maakt dat het Rijk uitgaat van 49% reductie in 2030, hetgeen ook het doel van het RES zal zijn, terwijl alle gemeenten binnen de regio dus wel van een (veel) hogere ambitie uitgaan.

¹⁶ Vergelijk in deze ook de 'Tragedy of the commons (Garrett, H., 1968)' en in het geval van de klimaatproblematiek niet die van de 'tragedie van de dorpsweide' maar van de aarde als geheel en waarbij we er met zijn allen samen voor verantwoordelijk zijn, in bijzonder ook in het westen gezien de veel grotere CO₂-voetafdruk dan in de ontwikkelingslanden, om deze problematiek voortvarend aan te pakken. Daartegenover staat dus dat Zeist (gelukkig) op basis voorliggende 'Energieplan', evenals de vele initiatieven op lokaal niveau laat zien dat zij die verantwoordelijkheid ook volledig op zich wil nemen.

- dat je het gebruik daarvan niet bij voorbaat zou moeten uitsluiten, maar dat wel onder zeer stringente voorwaarden, zoals daarbij uitgaande van een duurzaam beheer van bossen en bosschages/landschapselementen^{17 18}/natuurgebieden, mede in relatie tot de natuurdoelen die daarvoor gelden, het daarbij toepassen van cascadering (dus een hoogwaardig boven laagwaardig gebruik)¹⁹, het niet verdringen voedselproductie (eveneens inclusief cascadering restproducten) én ook een zorgvuldige toetsing op leefomgevingseffecten. Maar op kleine schaal biedt bijvoorbeeld hergebruik snoeihout dat bij regulier beheer beplantingen toch vrijkomt wel degelijk kansen, bijvoorbeeld bij de toepassing van tot houtsnippers versnipperd snoeihout in zogenaamde biomeilers;
18. Dan draait (dus) ook veel om gedragsverandering, inclusief het voorkomen vaak onnodige energieverpilling, hetgeen ook nog (veel) geld oplevert²⁰, het (letterlijk) overstappen tot duurzame vormen van vervoer en ook het overgaan tot een duurzaam koopgedrag (bij voorkeur zonder plastics, dus plasticvrij). Gelukkig wordt daaraan bij de workshops zoals deze in Mijn Groene Huis worden gegeven veel aandacht gegeven (zie met name ook presentaties in kader: 'Omlaag die groene meter'), evenals bij de tomeloze inzet van de vele: 'Energieambassadeurs';
19. Uiteindelijk zal dan alles moeten landen in de Omgevingsvisie, dus niet alleen de beoogde energietransitie, althans wat de ruimtelijke effecten betreft, maar dus ook het stimuleren van duurzame vormen van mobiliteit en ook een circulaire economie, etc., juist om ook echt integrale (ruimtelijke) afwegingen te kunnen maken, dus nogmaals een oproep om ook dat proces nu voortvarend op te pakken (vergelijk ook omgevingsvisie-proces provincie Utrecht en ook dat van de U 10/U 16)';

Conclusie

20. Met het voorliggende 'Energieplan' is een belangrijke transitiestap gezet met een duidelijke stip op de horizon, namelijk een 'klimaatneutraal Zeist in 2030'. Bemoedigend is dat in Zeist al op tal van wijzen aan de zo noodzakelijke energietransitie vorm wordt gegeven, waaruit dé 'energieke samenleving' spreekt (vergelijk ook de: 'Energieke samenleving (PBL, 2012)'). Het is mooi als we het proces dat nu in gang is gezet met zijn allen zo verder kunnen versnellen.

Patrick Greeven

¹⁷ Zo is het bekend dat je takken van bomen die bij dunningen/houtoogst vrijkomen met name in de bossen op de voedselarme zandgronden beter in het bos achter kunt laten, aangezien anders het bosesysteem te veel verschaald.

¹⁸ Overigens biedt de aanplant van extra bos, bosschages en landschapselementen ook kansen (zie in deze o.a. ook het artikel: 'Het Nederlandse bos als bron van CO2 (Schelhaas, M-J., et al, 2017)', evenals de: 'Analyse van het voorstel voor hoofdlijnen van het Klimaatakkoord (PBL, 2019), Hoofdstuk 12.4.2: 'Cluster bomen, bos & natuur').

¹⁹ Zie in deze o.a. ook de publicatie: 'Hoogwaardige inzet van houtige biomassa – Aanbevelingen voor het gemeentelijke uitvoeringsprogramma Klimaat en Energie en Regionale Energiestrategieën (GMF, 2019)'.

²⁰ Zie in deze o.a. 'Energieverbruiks-/energiebesparingsladder' van de gemeente Utrecht.